

Kamil TROMBIK

STWORZYĆ PŁASZCZYZNĘ WOLNOŚCI MYŚLI Wkład Karola Wojtyły w powstanie Wydziału Filozoficznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie

W latach pięćdziesiątych dwudziestego wieku Wojtyła zaczął odgrywać coraz bardziej istotną rolę w Kościele krakowskim. Był to trudny czas dla nauki polskiej. Poparciem władz państwowych cieszył się w tamtym okresie marksizm. Na celowniku ideologów komunistycznych znalazły się między innymi fenomenologia oraz filozofia uprawiana w duchu szkoły lwowsko-warszawskiej. Zwalczano również wszelkie nurty zaliczane do tak zwanej filozofii chrześcijańskiej, utożsamianej wówczas przede wszystkim z tomizmem.

W roku 1993 na Wydziale Filozoficznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie¹ odbyła się dyskusja z okazji piętnastolecia pontyfikatu Jana Pawła II. Wzięli w niej udział głównie wykładowcy tej uczelni², którzy w trakcie panelu dyskusyjnego zastanawiali się nad rolą Karola Wojtyły w kształtowaniu krakowskiego środowiska filozoficznego. Kluczowym elementem obrad stało się pytanie o wkład Wojtyły w powstanie i rozwój Wydziału Filozoficznego PAT. Dla uczestników dyskusji oczywiste było, że działalność Wojtyły – zarówno z czasów jego posługi jako metropolity Krakowa, jak i jego późniejsza aktywność już jako papieża Jana Pawła II – miała istotne znaczenie dla losów tego ośrodka akademickiego. Jeden z najważniejszych reprezentantów krakowskiej filozofii, znany fenomenolog i filozof dialogu Józef Tischner, stwierdził podczas dyskusji wprost: „Trzeba to wyraźnie powiedzieć: nie byłoby Wydziału Filozoficznego PAT, gdyby nie kardynał Karol Wojtyła. I to w podwójnym sensie: nie byłoby go w sensie fizycznym i nie byłoby go w sensie duchowym”³.

Rozwijając swoją myśl i charakteryzując związek między Wojtyłą a środowiskiem krakowskim, Tischner dodawał: „Nie jest to związek Mistrza i uczniów, ale związek człowieka, który doceniając to, co się dzieje w Krakowie, stwarza płaszczyznę wolności, żeby każdy prowadził swoje badania.

¹ W roku 2009 roku Papieska Akademia Teologiczna została podniesiona do rangi Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II i pod tą nazwą ów ośrodek akademicki funkcjonuje obecnie.

² W dyskusji wzięli udział: Kazimierz Bukowski, Tadeusz Gadacz, Jan Galarowicz, Jan Andrzej Kłoczowski, Dariusz Oko, Marek Pieńkowski, Krzysztof Szczygiel, Włodzimierz Skoczny, Karol Tarnowski i Józef Tischner.

³ J. T i s c h n e r, wypowiedź dyskusji *Rola Karola Wojtyły – Jana Pawła II w kształtowaniu się krakowskiego ośrodka filozoficznego*, „Logos i Ethos” 4(1993) nr 1, s. 289.

Ja bym widział w nim przede wszystkim człowieka, który nie przestając być myślicielem, stworzył instytucje. Tworzenie instytucji to też jest pewien rodzaj twórczości filozoficznej. Nie tylko poprzez książki tworzy się filozofię, ale także poprzez instytucje. [...] ja bym odczytywał jego myśl nie tylko z jego tekstów, ale także ze struktury instytucji, które powołał do istnienia”⁴. W niniejszych rozważaniach chciałbym nawiązać do powyższej wypowiedzi Tischnera, podejmując pytanie o wkład Karola Wojtyły w powstanie i wczesny rozwój Wydziału Filozoficznego PAT.

Historyczno-filozoficzna rekonstrukcja oraz analizy podjęte w tej pracy obejmować będą okres biskupiej posługi Wojtyły w Kościele krakowskim (czyli lata pięćdziesiąte, sześćdziesiąte i siedemdziesiąte dwudziestego wieku) oraz pierwsze lata pontyfikatu Jana Pawła II. Część zasadnicza tekstu poprzedzona zostanie krótkim rysem historycznym poświęconym genezie współczesnej filozofii chrześcijańskiej w Krakowie i jej instytucjonalnym losom od końca dziewiętnastego stulecia do lat pięćdziesiątych dwudziestego wieku. Fragment ten stanowi historyczne wprowadzenie do podejmowanej tu problematyki, a zarazem kontekst dla zagadnień omawianych w dalszej części pracy. Należy bowiem zaznaczyć, że Wydział Filozoficzny PAT zakorzeniony był historycznie w działalności dawnego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, a zwłaszcza funkcjonującej w jego obrębie katedry filozofii chrześcijańskiej, powołanej do istnienia w drugiej połowie dziewiętnastego wieku⁵.

ECHA ENCYKLIKI „AETERNI PATRIS”

Filozofia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego

Historia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, z którego wyłoniła się w ostatnich dekadach Papieska Akademia Teologiczna, przekształcona następnie w Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, sięga przełomu czternastego i piętnastego stulecia⁶. Na przestrzeni kolejnych stuleci uprawiano tam refleksję filozoficzną w ścisłym powiązaniu z wiarą. Kluczowy dla rozwoju filozofii chrześcijańskiej w Krakowie był zwłaszcza okres po Soborze

⁴ Tamże, s. 299n.

⁵ Zob. K. T r o m b i k, *Jak rodziła się filozofia na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie? Zarys historyczny do roku 1991*, w: *40 lat filozofii w uczelni papieskiej w Krakowie*, red. J. Jagiełło, Wydawnictwo Naukowe UPJPII, Kraków 2018, s. 15-38; t e n ż e, *Koncepcje filozofii przyrody w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w latach 1978-1993. Studium historyczno-filozoficzne*, Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2021.

⁶ Por. M. M a r k o w s k i, *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1397-1525*, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 1996, s. 22.

Watykańskim I (1869-1870). W roku 1879 papież Leon XIII skierował do społeczności Kościoła encyklikę *Aeterni patris*, poświęconą potrzebie rozwijania filozofii chrześcijańskiej. Leon XIII zachęcał przede wszystkim do powrotu do spuścizny Tomasza z Akwinu i dokonania twórczej odnowy tomizmu. Papieskie wezwanie spotkało się z szybką reakcją środowisk kościelnych. Wkrótce nastąpił rozwój neoscholastyki, a jednym z wiodących jej nurtów okazał się tak zwany tomizm łowański, zmierzający do modernizacji myśli Tomasza z Akwinu w kontekście bujnie rozwijających się nauk szczegółowych o przyrodzie i człowieku.

Oddziaływanie encykliki *Aeterni patris* widoczne było również w Krakowie, bo już w roku 1882 na Wydziale Teologicznym UJ działalność rozpoczęła katedra filozofii chrześcijańskiej⁷. Jej kierownikiem został Stefan Zachariasz Pawlicki, znany już wówczas na ziemiach polskich historyk filozofii i filozof przyrody⁸. Dorobek Pawlickiego wymyka się jednoznacznej klasyfikacji, z pewnością jednak trudno – wbrew temu, co sugerują niektóre współczesne opracowania⁹ – zaliczyć tego myśliciela do przedstawicieli neotomizmu. Filozoficzny krytycyzm, a jednocześnie otwartość na problematykę metafizyczną łączył Pawlicki z cechującym pozytywistów zamiłowaniem do nauk. Podkreślał przy tym jednak historyczną wartość scholastyki. Próbę konfrontacji współczesnego przyrodoznawstwa z filozofią arystotelesowsko-tomistyczną oceniał natomiast negatywnie. Można tym samym stwierdzić, że wczesne oddziaływanie encykliki *Aeterni patris* w środowisku naukowym Krakowa nie szło całkowicie w kierunku wytyczonym przez Leona XIII. Dopiero kolejni kierownicy katedry filozofii chrześcijańskiej UJ (Franciszek Gabryl, Konstanty Michalski i Jan Salamucha) bardziej wpisywali się swoim dorobkiem w nurt neoscholastyczny. Warto jednak dodać, że każdy z tych myślicieli usiłował rozwijać refleksję filozoficzną w ścisłej łączności z najnowszymi osiągnięciami z zakresu nauk szczegółowych oraz logiki i metodologii. Było to zresztą charakterystyczną cechą ówczesnego środowiska akademickiego w Krakowie, w którym co najmniej od przełomu dziewiętnastego i dwudziestego stulecia rozwijano tradycje interdyscyplinarne, zwłaszcza w obszarze nauk przyrodniczych i filozofii¹⁰.

⁷ Por. C. G ł o m b i k, *Początki neoscholastyki polskiej*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1991, s. 12-25.

⁸ Zob. P. P o l a k, *Rola Stefana Z. Pawlickiego (1839-1916) w kształtowaniu się krakowskiego ośrodka filozofii przyrody*, w: *Oblicza filozofii w nauce*, red. P. Polak, J. Mączka, W.P. Grygiel, Copernicus Center Press, Kraków 2017, s. 85-132.

⁹ Zob. np. M. M y l i k, *Stefan Pawlicki (1839-1916)*, w: *Tomizm polski: 1879-1918. Słownik filozofów*, red. B. Listkowska, A. Andrzejuk, Wydawnictwo Von Borowiecky, Radzymin 2014, s. 77-105.

¹⁰ Zob. np. M. H e l l e r, J. M a c z k a, *Krakowska filozofia przyrody w okresie międzywojennym*, w: *Krakowska filozofia przyrody w okresie międzywojennym*, red. M. Heller, J. Mączka, P. Polak,

W czasie drugiej wojny światowej studia teologiczne w tajnym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Krakowie rozpoczął Karol Wojtyła¹¹, który zetknął się tam z myślą filozoficzną wykładaną właśnie w duchu otwartości na współczesną wiedzę naukową. Jego związki z krakowskim środowiskiem filozoficznym pogłębiły się w kolejnych latach, w okresie szczególnie trudnym dla Wydziału Teologicznego UJ, po roku 1945 znacząco wzmocniła się bowiem ofensywa ideologii marksistowskiej wobec Kościoła katolickiego w Polsce, która dotknęła także Kościół krakowski.

W roku 1947 roku, po śmierci Michalskiego, kierownikiem katedry filozofii chrześcijańskiej został filozof Aleksander Usowicz, który kierował nią do roku 1954, kiedy to jednostronną decyzją władz PRL-u usunięto ze struktury UJ istniejący od prawie sześciu stuleci Wydział Teologiczny. Godne odnotowania jest, iż kilka miesięcy przed decyzją rządu Wojtyła uzyskał na tym wydziale stopień doktora habilitowanego (była to ostatnia habilitacja przed likwidacją tego ośrodka akademickiego), a jednym z recenzentów dorobku przyszłego papieża był właśnie Usowicz¹². W tym okresie Wojtyła pracował jako wykładowca na Wydziale Teologicznym UJ, kształcąc kleryków głównie w zakresie etyki¹³.

Choć decyzją rządu zdecydowano o usunięciu krakowskiego Wydziału Teologicznego ze struktury UJ, władze Kościoła bardzo szybko podjęły starania, aby ośrodek ten mógł kontynuować działalność naukowo-dydaktyczną. Już pod koniec lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku Kuria Rzymska wystosowała dekret potwierdzający istnienie Wydziału Teologicznego jako instytucji kościelnej. W efekcie wydział ten działał de facto pod zwierzchnictwem Kościoła katolickiego, ale pozostawał uczelnią nielegalną z punktu widzenia prawa państwowego. Prowadzono w niej zajęcia dla kleryków, a istotną rolę w procesie dydaktycznym odgrywała filozofia, której wykładowcami byli w tym czasie między innymi Kazimierz Kłósak i Aleksander Usowicz.

M. Szczerbińska-Polak, Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2007, s. 5-39; J. Mączyła, *Historia filozofii w Polsce. Krakowska szkoła filozofii przyrody, nauk przyrodniczych i matematyki*, w: *Historia filozofii polskiej. Dokonania, poszukiwania, perspektywy*, red. A. Dziedzic, A. Kołakowski, S. Piéróg, P. Ziemiński, Wydawnictwo Naukowe Semper, Warszawa 2007, s. 95-104; P. Polak, *Tradycja krakowskiej filozofii w nauce: między XIX a XXI wiekiem*, w: *40 lat filozofii w uczelni papieskiej w Krakowie*, Kraków 2018, s. 491-514.

¹¹ Por. G. Hołub, T. Biesaga, J. Merecki, M. Kostur, *Karol Wojtyła*, Wydawnictwo Naukowe Ignatianum, Kraków 2019, s. 9-18.

¹² Obok Aleksandra Usowicza recenzentem rozprawy habilitacyjnej Wojtyły, zatytułowanej *Ocena możliwości zbudowania etyki chrześcijańskiej przy założeniach systemu Maxa Schelera* (zob. K. Wojtyła, *Ocena możliwości zbudowania etyki chrześcijańskiej przy założeniach systemu Maxa Schelera*, w: tenże, *Zagadnienie podmiotu moralności*, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL, Lublin 1991, s. 11-128) był Stefan Świeżawski.

¹³ Por. A. Kubicki, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2006, s. 28-32.

WOBEC MARKSIZMU

Etap przygotowawczy

W latach pięćdziesiątych dwudziestego wieku Wojtyła zaczął odgrywać coraz bardziej istotną rolę w Kościele krakowskim. Był to trudny czas dla nauki polskiej. Jeśli chodzi o filozofię, to poparciem władz państwowych cieszył się w tamtym okresie marksizm, programowo reprezentujący wrogie nastawienie wobec innych nurtów intelektualnych. Na celowniku ideologów komunistycznych znalazły się wówczas między innymi fenomenologia oraz filozofia uprawiana w duchu szkoły lwowsko-warszawskiej. Zwalczano również wszelkie nurty zaliczane do tak zwanej filozofii chrześcijańskiej, utożsamianej wówczas przede wszystkim z tomizmem. Mimo niesprzyjających okoliczności polscy intelektualiści prowadzili w tamtym okresie zaawansowane badania na polu filozofii. W Krakowie jeszcze przed drugą wojną światową prężnie rozwijała się współpraca między filozofami a naukowcami, a w dialog nauki i filozofii zaangażowani byli także duchowni. Tradycję tę podtrzymywał po wojnie Wojtyła, który już u progu lat pięćdziesiątych utrzymywał kontakty z przedstawicielami nauk szczegółowych, głównie z fizykami z UJ. Wojtyła dyskutował na tematy naukowe zarówno w trakcie wykładów z filozofii, które odbywały się wtedy między innymi w budynku Filharmonii Krakowskiej, jak i w czasie spotkań nieformalnych, na przykład podczas wspólnych wypraw górskich czy wycieczek rowerowych¹⁴.

Z biegiem lat przekonanie Wojtyły o potrzebie rozwijania dialogu filozofii z naukami umacniało się¹⁵. W roku 1958 Wojtyła został biskupem pomocniczym w Krakowie, a w 1963 arcybiskupem. W okresie tym był już znany w środowisku krakowskich intelektualistów i od początku swojej posługi angażował się też w rozwój Wydziału Teologicznego, który po usunięciu go ze struktury UJ nadal działał wyłącznie pod jurysdykcją kościelną¹⁶. Wojtyła był już wówczas filozofem cenionym w kręgach polskiego katolicyzmu, głównie z powodu nowatorskich prac poświęconych antropologii i etyce personalistycznej. Był też świadom znaczenia filozofii dla życia Kościoła, zwłaszcza ze względu na potrzebę dialogu ze światem współczesnym. Niedługo po So-

¹⁴ Por. np. A. T o m c z a k, *Od wyprawy górskiej do seminarium naukowego. Przyczynek do biografii Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela, Toruń 1999, s. 5.

¹⁵ Por. M. H e l l e r, J. M a c z k a, *Początki filozofii przyrody w Ośrodku Badań Interdyscyplinarnych w Krakowie*, „Roczniki Filozoficzne” 54(2006), nr 2, s. 59.

¹⁶ Już w ówczesnym okresie Wojtyła podkreślał swoje związki z tym ośrodkiem akademickim. Podczas posiedzenia Rady Wydziału w roku 1964 zwracał się do profesorów tymi słowami: „Wyszedłem nie tylko z Waszego grona, ale spod Waszej ręki, taka jest rzeczywistość [...]. Mój stosunek do nauki formowali profesorowie w Krakowie” (*Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 12.02.1964*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 1, 25.06.1963 – 5.04.1968, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura PWT-0022, k. 9).

borze Watykańskim II (trwającym w latach 1962-1965) Wojtyła podjął szereg działań mających na celu aktywizację krakowskiego środowiska filozofów, artystów i uczonych, którym bliskie było chrześcijaństwo. Zależało mu między innymi na organizacji życia akademickiego wokół dawnego Wydziału Teologicznego UJ. W ciągu następnych lat inicjował, rozwijał i nadzorował proces strukturalnej rozbudowy tego ośrodka, w efekcie czego z czasem wyłoniło się tam poważne zaplecze naukowo-dydaktyczne w zakresie filozofii.

Ważnym przejawem aktywizacji środowiska krakowskich filozofów były między innymi organizowane przez Wojtyłę liczne spotkania i sympozja o tematyce filozoficznej, które odbywały się w pałacu arcybiskupim w Krakowie. Wojtyła inicjował szereg wydarzeń o charakterze interdyscyplinarnym, jak na przykład sympozjum filozoficzne poświęcone analizie punktu wyjścia kinetycznego i teleologicznego argumentu na istnienie Boga. Seminarium to odbyło się w jego rezydencji w Krakowie w dniach 10 i 11 stycznia 1968 roku¹⁷. W kolejnych latach tradycja tego rodzaju sympozjów i spotkań była podtrzymywana¹⁸, a brali w nich udział nie tylko filozofowie, ale również przedstawiciele nauk szczegółowych (fizycy, biologowie) oraz literaci i artyści. Wśród uczestników tych seminariów znaleźli się między innymi Roman Ingarden, Stanisław Lem, Jerzy Janik czy Zygmunt Chyliński. Dzięki tego rodzaju inicjatywom krakowscy intelektualiści mieli możliwość swobodnego referowania i dyskusowania aktualnych zagadnień związanych z rozwojem nauki i filozofii. Spotkania inicjowane przez Wojtyłę można też postrzegać jako próbę zażegnania konfliktów i podziałów między przedstawicielami szeroko rozumianej humanistyki i przyrodoznawstwa¹⁹.

Istotną rolę w promowaniu współpracy interdyscyplinarnej odgrywały w tamtym czasie nie tylko sympozja, w trakcie których przedstawiciele różnych dyscyplin dyskutowali na tematy ważne dla całościowej wizji świata²⁰, ale przyczyniała się do tej współpracy także działalność Studium Myśli Współczesnej. Studium to, znane także pod nazwą Studium Dialogu, było wówczas jednym ze studiów przywydziałowych (czyli funkcjonujących na Wydziale Teologicznym). Należy podkreślić, że studium zostało powołane do istnienia głównie z inicjatywy Wojtyły, który po Soborze Watykańskim II organizo-

¹⁷ Na temat szczegółowego przebiegu tego wydarzenia zob. E. M o r a w i e c, *Sympozjum filozoficzne poświęcone analizie punktu wyjścia kinetycznego i teleologicznego argumentu na istnienie Boga*, „*Studia Philosophiae Christianae*” 4(1968) nr 2, s. 225-270.

¹⁸ Zob. t e n ż e, *Sympozjum filozoficzne poświęcone problemowi poznania*, „*Studia Philosophiae Christianae*” 7(1971) nr 1, s. 263-295.

¹⁹ Zob. C.P. S n o w, *Dwie kultury*, tłum. T. Baszniak, Prószyński i S-ka, Warszawa 1999.

²⁰ Por. J. Ż y c i ń s k i, *Kartki z prehistorii OBI*, „Zagadnienia Filozoficzne w Nauce” 1999, nr 25, s. 8n.

wał życie inteligencji katolickiej w Krakowie²¹. Studium Myśli Współczesnej rozpoczęło działalność w roku 1973, a jego celem było „pogłębienie wiedzy o współczesnych prądach filozoficznych pod kątem potrzeb dialogu”²². „Zadaniem studium – pisał Tischner – jest nie tylko ukazanie przeciwieństw między światem a chrześcijaństwem i przygotowanie na tej drodze rzetelnej polemiki, lecz przede wszystkim odsłonięcie utajonych podobieństw i wspólnych dążeń. Studium zamierza w ten sposób przygotować pole do dialogu ze współczesnością, a także samo chce w takim dialogu uczestniczyć. Studium zasadniczo posiada charakter filozoficzny”²³. Zakres tematyczny zagadnień poruszanych w trakcie zajęć był szeroki i odpowiadał różnym dziedzinom filozofii (obejmował filozofię człowieka, etykę, filozofię przyrody, filozofię religii i filozofię Boga). Uczestnicy studium brali udział w spotkaniach poświęconych między innymi problematyce ateizmu, wolności, ideologii, kosmologii, teorii ewolucji i relacji „nauka-religia”²⁴. Absolwenci dwuletniego studium mogli uzyskać tytuł magistra teologii ze specjalności „filozofia chrześcijańska”²⁵. Szczególną troską Wojtyły było bowiem, by duchowieństwo zdobywało kompetencje i stopnie akademickie, działalność studium miała zaś wychodzić naprzeciw tym oczekiwaniom²⁶.

²¹ Celem działalności tych studiów miało być przede wszystkim pogłębianie wiedzy na temat najnowszych problemów z pogranicza filozofii, nauki i teologii. Słuchacze mogli uzyskać stopień magistra teologii (zob. *Załącznik do protokołu z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 21 czerwca 1969 roku*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 2, 10.06.1968 – 25.06.1974, k. 28; *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 7.11.1968 roku*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 2, k. 11n.).

²² *Informacja ks. J. Tischnera o Przywydziałowym Studium Myśli Współczesnej PWT (Kraków, 9.10.1974)*, w: *Informacje 1973-1979 (Studium Myśli Współczesnej)*, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura PWT-012, s. 1.

²³ Tamże.

²⁴ *Dziennik zajęć (Studium Myśli Współczesnej)*, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura PWT-4300.

²⁵ *Zawiadomienie o Przywydziałowym Studium Myśli Współczesnej PWT, kierowane do duchownych i osób świeckich (Kraków, 1.10.1974)*, w: *Programy-propozycje 1973-1983 (Studium Myśli Współczesnej)*, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura PWT-400, s. 8.

²⁶ Wojtyła zwracał na to uwagę między innymi w swoim liście do kierownika Studium, ks. J. Tischnera: „Pragnę zachęcić Wszystkich Uczestników Studium Myśli Współczesnej, którzy mają warunki zdobycia stopnia magistra św. teologii, ażeby wykorzystali swój udział w studium przywydziałowym do zrealizowania tego stopnia. Stopień magistra św. teologii wieńczy studia zasadnicze na Papieskim Wydziale Teologicznym, które każdy z Księży ukończył w ciągu lat seminaryjnych [...] kieruję się troską o to, ażeby każdy z kapłanów pracujących w duszpasterstwie mógł posiadać stopień akademicki, do którego z pewnością ma prawo po sześciu latach studiów filozoficzno-teologicznych. W społeczeństwie, w którym rośnie liczba ludzi posiadających stopnie akademickie, jest rzeczą ze wszech miar uzasadnioną i zarazem wskazaną, ażeby każdy kapłan-duszpasterz kończył swoje studia stopniem akademickim. To samo odnosi się do Sióstr zakonnych” (*List Kardynała Karola Wojtyły do Księdza Józefa Tischnera z dnia 20 lutego 1974 roku*, w: *Dydaktyka i wychowanie. Za-*

Działalność Studium Myśli Współczesnej – które funkcjonowało jeszcze w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku, gdy Wojtyła pełnił już posługę jako papież Jan Paweł II – ukierunkowana była na promowanie dialogu między chrześcijaństwem a szeroko rozumianą kulturą współczesną, co pozostawało w zgodzie z posoborowym nauczaniem Kościoła i wpisywało się również w kierunek prac synodu, który w archidiecezji krakowskiej rozpoczął się w roku 1972²⁷. Warto zaznaczyć, że program studium obejmował zajęcia przeznaczone zarówno dla duchownych, jak i dla świeckich²⁸. Mimo niesprzyjających okoliczności politycznych regularnie organizowano wykłady, dyskusje i seminaria, a także spotkania z przedstawicielami współczesnej kultury: naukowcami, pisarzami oraz artystami, wśród których byli również „ludzie stojący z dala od chrześcijaństwa”²⁹.

Już w pierwszym roku działalności Studium Myśli Współczesnej ogłoszono ponad dwadzieścia wykładów. Oto przykładowe tematy zajęć wraz z nazwiskami prowadzących³⁰: „Poznanie drugiego człowieka na kanwie poglądów Kępińskiego” i „Problem duchowości człowieka w filozofii współczesnej” (Józef Tischner), „Zagadnienie kreacjonizmu”, „Marksistowskie dyskusje o nieskończoności świata” (Michał Heller), „Pojęcie ewolucji”, „Mutacje i selekcje jako czynnik ewolucji” (Tadeusz Wojciechowski). „Charakter problematyki Boga we współczesnych kierunkach ateistycznych”, „Religijny wymiar człowieka i sposób jego budowania” (Marian Jaworski), „Koncepcja osoby i zbawienia”, „Istnienie osobowe a racjonalny system”, „Nauka-technika” (Stanisław Grygiel). Ponadto zorganizowano wykłady gościnne, które przedstawiali reprezentanci nauki i literatury: „Kryzys energetyczny a futurologia” (Stanisław Lem), „O poezji Wierzyńskiego” (Maria Dłuska), „Psychoanaliza a filozofia człowieka” (Boguchwał Winid), „Wspomnienia z trzydziestolecia” (Stefan Kisielewski). W ramach pierwszego roku działalności studium odbyło się także sympozjum zatytułowane „Katolicyzm – romantyzm – Zygmunt Krasiński”, które zorganizowano w pałacu biskupim Karola Wojtyły³¹. Jak widać, od początku działalność studium zakrojona była na szeroką skalę. W tamtym czasie nie tylko wzmacniało to pozycję krakowskie-

łożenia organizacyjno-programowe [1974, 1979, 1987-1989], Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura WT-40, k. 5).

²⁷ Zob. *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*, t. 1, *Przebieg prac synodalnych. Dokumenty Synodu*, red. T. Pieronek, Wydawnictwo Kurii Metropolitalnej, Kraków 1985.

²⁸ Por. *Zawiadomienie o Przywydziałowym Studium Myśli Współczesnej PWT, kierowane do duchownych i osób świeckich* (Kraków, 1.10.1974), s. 8.

²⁹ Tamże.

³⁰ Zob. *Sprawozdanie z dnia 17.04.1975 r.*, w: *Sprawozdania (Studium Myśli Współczesnej)*, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura PWT-0323, s. 3.

³¹ Zob. „Romantyzm – katolicyzm – Zbigniew Krasiński” (Symposium w Studium Myśli Współczesnej, Kraków, 14-15 czerwca 1974), „Znak” 26(1974) nr 10(244), s. 1239-1322 (zapis obejmuje teksty wystąpień oraz dyskusji).

go Wydziału Teologicznego, ale także stanowiło przejaw rosnącej potrzeby studiów filozoficznych, na którą to potrzebę stopniowo usiłował odpowiadać Wojtyła.

Kolejnym świadectwem jego działań, ukierunkowanych na stworzenie w Krakowie nowej jednostki naukowo-dydaktycznej w dziedzinie filozofii, były projekty zmian strukturalnych, które na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych dwudziestego wieku wprowadzano w obrębie Wydziału Teologicznego (z końcem lat sześćdziesiątych przyjął on nazwę „Papieski Wydział Teologiczny”)³². Inicjatorem tych zmian był również Wojtyła, który wspólnie z grupą kilku współpracowników przygotowywał strategię działania tego ośrodka³³. Jeśli chodzi o kwestie dydaktyczne, nauczanie należało dostosować do obowiązujących norm kościelnych. Dużą uwagę przywiązywano do obecności filozofii w programie studiów teologicznych. Podjęto wówczas decyzje dotyczące modyfikacji programowych, które dały niebawem początek zmianom strukturalnym. Już w roku 1969 podjęto decyzję o podziale PWT na różne sekcje i katedry³⁴. Niebawem zadecydowano o utworzeniu trzech sekcji, które w założeniu miały być punktem wyjścia do tworzenia nowych wydziałów³⁵. Obok sekcji teologicznej i prawa kanonicznego wyłoniono wówczas sekcję filozofii, na którą składało się z osiem katedr prowadzących badania z tego obszaru wiedzy³⁶.

W okresie, gdy działalność rozpoczynało Studium Myśli Współczesnej, plany Wojtyły odnośnie do powołania Wydziału Filozoficznego w Krakowie

³² Wydział Teologiczny stosował tytuł „papieski” w swojej nazwie już od czasu Soboru Watykańskiego II (1962-1965), wzmacniając tym samym swoją pozycję w relacji do władz państwowych, które w dalszym ciągu nie wprowadziły tego ośrodka na akademicką mapę Polski. Nazwa „Papieski Wydział Teologiczny” była tolerowana przez Stolicę Apostolską, choć oficjalna decyzja w kwestii nazewnictwa uczelni pojawiła się dopiero w roku 1974 (Dekret Kongregacji Wychowania Katolickiego, który nadał Wydziałowi Teologicznemu w Krakowie tytuł „papieski”, nosi datę 2 czerwca 1974 roku – por. A. K u b i ś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie (1954-1981)*, w: *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce. Wizja kardynała Karola Wojtyły i jej realizacja*, red. J. Majka, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2002, s. 11; t e n ż e, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*, s. 183).

³³ Wkład Wojtyły w rozwój środowiska naukowego na PWT opisywał już na początku lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku związany z tą uczelnią filozof Tadeusz Wojciechowski. Jego artykuł miał pierwotnie ukazać się w czasopiśmie „*Analecta Cracoviensia*”, według adnotacji na archiwalnym maszynopisie tekst został jednak skreślony przez państwową cenzurę (zob. *Artykuł ks. prof. T. Wojciechowskiego niedopuszczony do druku w Analecta Cracoviensia w 1971 r.*, w: *Sprawozdania*, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, sygnatura PWT-0324).

³⁴ Zob. *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 5.12.1969 roku*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 2, k. 4.

³⁵ Zob. *Załącznik nr 1 do protokołu z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 31.01.1970 roku*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 2, k. 51.

³⁶ Zob. *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 9.12.1966 roku*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 1, k. 40.

miały już charakter zaawansowany. Jednym z pomysłów krakowskiego metropolity było połączenie krakowskiego Wydziału Filozoficznego Księży Jezuitów z Papieskim Wydziałem Teologicznym celem stworzenia jednej uczelni katolickiej³⁷. Pomysł ten nie został jednak zrealizowany³⁸, choć w dalszym ciągu utrzymywano współpracę między tymi dwoma ośrodkami. W tym czasie inne, najważniejsze katolickie uczelnie w Polsce, Katolicki Uniwersytet Lubelski oraz Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie, nie podejmowały szerszej współpracy ze środowiskiem krakowskim. W „Sprawozdaniu z działalności PWT” napisano wówczas: „Obydwie uczelnie zachowują całkowite milczenie na temat istnienia i działalności Papieskiego Wydziału Teologicznego i nie wysyłają do Wydziału Krakowskiego żadnych oficjalnych pism, nie zapraszają go na żadne spotkania naukowe, nie proszą profesorów Wydziału Krakowskiego do recenzowania prac dyplomowych czy też do uczestniczenia w przeprowadzanych u siebie przewodach habilitacyjnych, nie uznają stopni akademickich nadawanych przez Papieski Wydział, ani nominacji profesorskich dokonywanych na Wydziale przez Wielkiego Kanclerza, po uzyskaniu *nihil obstat* Stolicy Apostolskiej [...]. Milczenie to i swój sposób postępowania wobec Wydziału Krakowskiego uczelnie te uzasadniają faktem, że Papieski Wydział Teologiczny nie jest uczelnią państwową, one zaś muszą się dostosować do przepisów obowiązujących państwowe wyższe uczelnie w Polsce”³⁹.

Mimo nieudanej próby połączenia dwóch krakowskich wydziałów Wojtyła jako Wielki Kanclerz PWT nadal szukał możliwości stworzenia w Krakowie nowego ośrodka filozoficznego. W połowie lat siedemdziesiątych podróżował do Watykanu, gdzie uzgadniał szczegóły dotyczące współpracy między Kościołem w Polsce a kongregacjami Kurii Rzymskiej. Przedmiotem rozmów była także sprawa Wydziału Filozoficznego. Z czasem powodów do optymizmu było coraz więcej, środowisko filozoficzne PWT zaczęło się bowiem prężnie rozwijać. Jego zaplecze naukowo-dydaktyczne tworzyli znani już wówczas w Polsce myśliciele, między innymi Kazimierz Kłósak, Aleksander Usowicz, Tadeusz Wojciechowski, Marian Jaworski, Józef Tischner i Michał Heller. W ramach Studium Myśli Współczesnej odbywały się zajęcia filozoficzne oraz sympozja i seminaria o tematyce filozoficznej. Wiele lat działań podejmowanych przez Wojtyłę i jego współpracowników zaczynało przynosić wyraźne efekty.

³⁷ Zob. *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 18.05.1973 r.*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 2, k. 185.

³⁸ Por. K u b i ś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*, s. 212.

³⁹ *Sprawozdania z działalności PWT 1972/1973-1976/1977*, w: *Sprawozdania*, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura PWT-0324, k. 11.

Pod koniec roku 1975 kwestie związane z powołaniem Wydziału Filozoficznego wchodziły już w stadium końcowe⁴⁰. W lutym następnego roku podczas posiedzenia Rady PWT Wojtyła po raz kolejny akcentował potrzebę istnienia nowego ośrodka filozoficznego w Krakowie⁴¹. Świadczy to o determinacji Wojtyły, który dostrzegał, jak wielkie znaczenie ma filozofia dla ludzi Kościoła. Wysiłki podejmowane przez krakowskiego metropolitę niebawem przyniosły oczekiwany skutek. Tuż przed świętami Bożego Narodzenia, 23 grudnia 1976 roku, Kongregacja Wychowania Katolickiego wydała dekret ustanawiający Papieski Wydział Filozoficzny w Krakowie⁴². Choć krakowskie środowisko filozoficzne zyskało oficjalną aprobatę ze strony Watykanu, palącą kwestią pozostawało zorganizowanie wydziału oraz studiów filozoficznych na uczelni, która uchodziła za nielegalną z punktu widzenia prawa państwowego.

WOBEC OPORU WŁADZY POLITYCZNEJ

Stadium realizacji

Decyzja Stolicy Apostolskiej o powołaniu Papieskiego Wydziału Filozoficznego była dla krakowskich filozofów chrześcijańskich istotna, potwierdzała bowiem słuszność podejmowanych przez nich działań. Niestety, ze względu na trudności ze strony władz komunistycznych realizacja dekretu nie nastąpiła od razu, lecz przebiegała stopniowo, etapami⁴³. Początkowo zamiast Wydziału

⁴⁰ Zob. *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 14.11.1975*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 3, 3.10.1974 – 24.06.1977, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura. PWT-0022, k. 79.

⁴¹ Zob. *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 25.02.1976*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 3, k. 142. W dyskusji z członkami Rady PWT Wojtyła zwracał uwagę, że wśród powodów utworzenia odrębnego Wydziału Filozoficznego można wskazać zarówno czynniki wewnętrzne (rozbudowę istniejącego już Wydziału Teologicznego), jak i zewnętrzne (nowy Wydział Filozoficzny mógłby czynnie włączyć się w dyskusje światopoglądowe). Kluczowe miało być również zapewnienie akademickich kwalifikacji duchowieństwu (tamże, k. 143).

⁴² Na podstawie dokumentu wydział ten posiadać miał uprawnienia do nadawania stopni akademickich aż do stopnia doktora habilitowanego.

⁴³ Zob. *Notatka ze spotkania u Księdza Kardynała w sprawie Papieskiego Wydziału Filozoficznego dnia 4.04.1977 roku*, w: *Podstawy prawne*. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura WF-010. Na spotkaniu obecni byli: kard. Karol Wojtyła, ks. Marian Jaworski, ks. Franciszek Macharski, ks. Jerzy Chmiel, ks. Adam Kubiś i ks. Tadeusz Pieronek (zob. tamże). „Po rozmowach J. Em. Księdza Kardynała K. Wojtyły, Arcybiskupa Metropolity Krakowskiego z J.E. ks. Arcybiskupem Luigi Poggi, delegatem Stolicy Apostolskiej do rozmów z rządem PRL w sprawie normalizacji stosunków między Kościołem a Państwem oraz z J. Em. Ks. Kardynałem Gabrielem Garrone, prefektem Kongregacji d/s Nauczania Katolickiego, przeprowadzonych w Rzymie w dniach 30-31 marca 1977 roku ustalono, że dekret erekcyjny nowego Wydziału nie zostanie na razie opublikowany w AAS, a w Krakowie z dyskrecją przystąpi się do uruchomienia Wydziału. Dyskrecja ta jest potrzebna ze względu na rozmowy prowadzone przez ks. Abpa Poggi z Rządem PRL

Filozoficznego powołano więc tylko Instytut Filozofii przy Papieskim Wydziale Teologicznym i w takiej formie instytut funkcjonował przez kilka lat. W ramach instytutu, który był w tym czasie jednostką de facto nieformalną⁴⁴, prowadzono już studia filozoficzne, a w gronie jego studentów znajdowali się zarówno duchowni, jak i osoby świeckie, na przykład Józef Ruszar, znany działacz opozycyjny i jeden z założycieli Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie. Pracami instytutu od początku jego istnienia, a zatem od roku 1978, kierował bliski współpracownik Wojtyły, ks. Józef Tischner⁴⁵.

16 października 1978 roku kard. Karol Wojtyła został wybrany na papieża i przyjął imię Jan Paweł II. Mimo pełnienia posługi w Watykanie dawny Metropolita krakowski wciąż angażował się w pomyślną uregulowanie sytuacji Kościoła w Polsce. W dalszym ciągu leżało mu na sercu między innymi unormowanie statusu katolickich uczelni w kraju. W obszarze jego zainteresowań pozostawał również ośrodek krakowski. Już podczas pierwszej pielgrzymki do ojczyzny w czerwcu 1979 roku Jan Paweł II spotkał się w Krakowie z Radą Papieskiego Wydziału Teologicznego. W swoim przemówieniu do profesorów tej uczelni nawiązywał także do trudnej sytuacji, w jakiej znajdował się wtedy nowy ośrodek filozoficzny: „Zgoda Stolicy Apostolskiej wyrażona pismem z 23 grudnia 1976 roku dotyczy powołania w Papieskiej uczelni krakowskiej Wydziału Filozoficznego jako odpowiadającego rzeczywistym potrzebom środowiska. Ze względu na znane okoliczności, ażeby nie utrudniać rozmów prowadzonych pomiędzy Stolicą Apostolską a rządem PRL, zgoda ta nie została na razie opublikowana. Natomiast stosownie do meritum wyżej wymienionego pisma, uczelnia zaczęła wprowadzać w cały system studiów specjalizację akademicką w dziedzinie filozofii, wyodrębniając na razie całokształt studiów tej dziedziny w formie odrębnego Instytutu”⁴⁶. Wojtyła potwierdził tym samym, że nie zaniechano działań mających na celu stworzenie w Krakowie nowego ośrodka filozoficznego, wskazał jednak, że realizacja dekretu z roku 1976 musi odbywać się etapami. Rozmowy między Kościołem a przedstawicielami władzy, o których wspominał

na temat Wydziału Teologicznego w Krakowie. Chodzi o to, by sprawa Wydziału Filozoficznego nie posłużyła jako pretekst dla władz PRL do utrudniania rozmów na temat Wydziału Teologicznego. Merytorycznie są to dwa odrębne zagadnienia” (tamże, k. 1 – zachowano pisownię oryginalną).

⁴⁴ Por. K u b i ś, *Papieski Wydział Teologiczny (1954-1981)*, s. 14; zob. też: A. K u b i ś, J. S z c z u r e k, *Nowy etap (1981-1997)*, w: *Wydział Teologiczny w Krakowie 1397-1997. Księga jubileuszowa*, red. S. Piech, Kraków 1997, s. 231; A. K u b i ś, *Papieska Akademia Teologiczna na tle ogólnej sytuacji nauki katolickiej w Polsce*, „Biuletyn Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie” 1985-1986, nr 4, s. 19n.

⁴⁵ *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 4.10.1977*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 4, 4.10.1977 – 23.01.1981, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, sygnatura PWT-0022, k. 7.

⁴⁶ *Tekst przemówienia Ojca św. Jana Pawła II w czasie spotkania z Radą Papieskiego Wydziału Teologicznego dnia 9.06.1979 r.*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 4, k. 137.

w swoim przemówieniu, przyniosły zresztą niedługo później pomyślne efekty, między innymi zezwolono na ubezpieczenie społeczne pracowników PWT⁴⁷.

Przełomowy dla krakowskiej uczelni okazał się natomiast rok 1981. Na kilka dni przed wprowadzeniem w Polsce stanu wojennego, 8 grudnia, Jan Paweł II ogłosił motu proprio *Beata Hedvigis*. Na mocy tego dokumentu ustanowiono w Krakowie Papieską Akademię Teologiczną, w której strukturze znalazł się między innymi Wydział Filozoficzny. Wprawdzie z powodu stanu wojennego promulgowanie dokumentu papieskiego nastąpiło dopiero kilka miesięcy później, od roku akademickiego 1982-1983 nowy ośrodek akademicki rozpoczął jednak działalność dydaktyczną – tym razem już nie jako Instytut Filozofii przy Papieskim Wydziale Teologicznym, ale jako Wydział Filozoficzny Papieskiej Akademii Teologicznej.

Można powiedzieć, że dawny Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, który po roku 1954 roku stopniowo budował swoją pozycję w Krakowie, z biegiem lat stał się prężnie działającą, autonomiczną jednostką. Zwieńczeniem tego procesu było w pewnym sensie ustanowienie PAT przez Jana Pawła II. Krakowski ośrodek w dalszym ciągu jednak pozostawał wyłącznie pod zwierzchnictwem Kościoła. Na uznanie PAT ze strony władz państwowych trzeba było czekać do roku 1989. Do tego czasu żadne tytuły naukowe nadawane przez krakowską uczelnię nie były respektowane poza uczelniami kościelnymi.

Mimo to na nowym Wydziale Filozoficznym od samego początku prowadzono zaawansowane prace w różnych obszarach filozofii, zwłaszcza na gruncie filozofii człowieka, filozofii Boga, filozofii religii oraz metodologii i filozofii przyrody. Kontynuowano rozwijaną przez Wojtyłę tradycję spotkań interdyscyplinarnych, które dzięki działaniom filozofów związanych z tym wydziałem (na przykład Michała Hellera⁴⁸ i Józefa Życińskiego) stały się fundamentem szeroko zakrojonej działalności Ośrodka Badań Interdyscyplinarnych – nieformalnej instytucji naukowo-dydaktycznej⁴⁹, w ramach której usiłowano rozwijać filozofię przyrody w ścisłym kontakcie z najnowszymi wynikami nauk formalnych i przyrodniczych, metodologią nauk oraz histo-

⁴⁷ Por. *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału w dniu 14.11.1980*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 4, k. 250.

⁴⁸ Warto w tym miejscu dodać, że w roku 1973, w trakcie wykładu habilitacyjnego Michała Hellera na ówczesnym PWT, to właśnie Wojtyła „wysunął propozycję, mającą już swoje tradycje w środowisku krakowskim, dalszych spotkań i współpracy filozofów, zwłaszcza filozofów przyrody z fizykami” (*Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 8.06.1973 roku*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*, t. 2, k. 199).

⁴⁹ Szerzej na temat historii Ośrodka Badań Interdyscyplinarnych zob. K. T r o m b i k, *The Origin and Development of the Center For Interdisciplinary Studies: A Historical Outline by 1993*, „Zagadnienia Filozoficzne w Nauce” 2019, nr 66, s. 271-295.

rią nauki⁵⁰. Tradycja krakowskich spotkań z udziałem przedstawicieli nauk szczegółowych, filozofii oraz teologii była również kontynuowana podczas cyklicznych seminariów w Castel Gandolfo⁵¹, które miały swoją genezę właśnie w działaniach Wojtyły sprzed roku 1978. W spotkaniach tych uczestniczyli głównie uczeni z Krakowa, zwłaszcza fizycy (między innymi Jerzy Janik i Andrzej Fuliński) oraz filozofowie reprezentujący Wydział Filozoficzny PAT. Warto nadmienić, że Jan Paweł II okazywał zainteresowanie losami tego ośrodka także podczas swoich podróży do ojczyzny. W trakcie drugiej pielgrzymki do Polski spotkał się z pracownikami PAT i – podobnie jak miało to miejsce w trakcie jego podróży do kraju w roku 1979 – w swoim przemówieniu podkreślał swoje związki z tą uczelnią oraz swoją do niej przynależność⁵².

Rozważając dzieło filozoficzne Wojtyły w kontekście jego działalności jako organizatora życia naukowego w Krakowie, należy jeszcze wspomnieć o specyfice filozofii uprawianej na dawnym Wydziale Teologicznym UJ. Otóż godne odnotowania jest, iż w środowisku tym ukształtowała się specyficzna, a w skali kraju oryginalna i nowatorska filozofia chrześcijańska. Można w tym również dostrzec efekt działań Wojtyły, który tworzył w Krakowie płaszczyznę wolności do prowadzenia samodzielnych badań filozoficznych. Podczas gdy w kręgach filozofów katolickich w Polsce największym szacunkiem w czasach PRL-u cieszyła się zasadniczo tradycja neotomistyczna, tak w obrębie formułującego się Wydziału Filozoficznego PAT nurt ten niemal zupełnie nie oddziaływał. Kluczową rolę odgrywała natomiast szeroko rozumiana myśl współczesna: fenomenologia, filozofia dialogu, egzystencjalizm, hermeneutyka, filozofia analityczna. Na gruncie badań z pogranicza nauki i filozofii odwoływano się do wyników najnowszej logiki oraz historii i filozofii nauki. Korzystano obficie z osiągnięć przyrodoznawstwa i nauk społecznych, a chrześcijańskie credo usiłowano godzić z przesłaniem, jakie wyłania się z dzisiejszej wiedzy o przyrodzie i człowieku. Taką postawę wspierał w Krakowie Wojtyła, sam zresztą pozostając na gruncie filozofii człowieka myślicielem otwartym na osiągnięcia różnych, podmiotowo zorientowanych nurtów filozofii nowożytnej i współczesnej (w tym filozofii polskiej)⁵³. Wypracowana przez Wojtyłę antropologia stosunkowo wcześniej wpłynęła też na poglądy innych myślicieli związanych

⁵⁰ Por. M. Heller, J. Mączka, *Początki filozofii przyrody w Ośrodku Badań Interdyscyplinarnych w Krakowie*, s. 59n.

⁵¹ Zob. J. Janik, *Nauka – religia – dzieje*, „Tygodnik Powszechny” 1980, nr 43, s. 3n.

⁵² Zob. Jan Paweł II, *Spotkanie z Papieską Akademią Teologiczną: Przemówienie Ojca Świętego*, w: *Jan Paweł II w Polsce 1979, 1983, 1987. Przemówienia i homilie*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1989, s. 470n.

⁵³ Zob. np. K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, „Znak” 12(1960), nr 5(71), s. 561-614; tenże, *Osoba i czyn*, Polskie Towarzystwo Teologiczne, Kraków 1969. Zob. też: B. Truchlińska, *Od Witelona do Karola Wojtyły. Z dziejów polskiej aksjologii i filozofii kultury*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2016, s. 231-254.

z PAT (w tym na poglądy Józefa Tischnera), którzy rozwijali oryginalną refleksję o człowieku w kontekście wyzwań płynących ze strony współczesności⁵⁴.

*

Wkład Karola Wojtyły w powstanie i rozwój Wydziału Filozoficznego PAT można postrzegać w kilku różnych kontekstach: (1) Podczas swojej posługi w Kościele krakowskim Wojtyła nieustannie angażował się w organizację życia akademickiego wokół dawnego Wydziału Teologicznego UJ, dbając o rozwój lokalnego środowiska filozoficznego. (2) Wojtyła podejmował także liczne inicjatywy mające na celu stworzenie w Krakowie nowego ośrodka akademickiego, który prowadziłby prace naukowo-dydaktyczne w zakresie filozofii. Zwieńczeniem tych wysiłków było ogłoszenie przez niego jako papieża Jana Pawła II w roku 1981 motu proprio *Beata Hedvigis*, dokumentu ustanawiającego Wydział Filozoficzny PAT. (3) Wojtyła wspierał badania filozoficzne ukierunkowane na podejmowanie kluczowych problemów współczesnego świata w nawiązaniu do najnowszych prądów intelektualnych. Czynił to, mając na uwadze, iż Kościół katolicki w Polsce potrzebuje nowoczesnej filozofii chrześcijańskiej, zdolnej do nawiązania dyskusji z wiodącymi kierunkami powojennej filozofii, zwłaszcza z marksizmem. Nowy ośrodek filozoficzny – który współtworzyli nietomistyczni myśliciele, jak Józef Tischner, Michał Heller czy Józef Życiński – miał wychodzić naprzeciw temu zapotrzebowaniu.

Warto w tym miejscu rozwinąć te uwagi. Mówiąc o podtrzymywaniu i rozwijaniu lokalnego środowiska naukowego, należy podkreślić, że działania Wojtyły były ukierunkowane na aktywizację krakowskich filozofów i innych uczonych między innymi przez organizację spotkań oraz sympozjów interdyscyplinarnych. W kontekście tej działalności autora *Osoby i czynu* można przytoczyć na przykład wypowiedź Michała Hellera, który stwierdził wprost: „Kard. Wojtyła kształtował swoją obecnością środowisko krakowskie”⁵⁵ i przede wszystkim „zdawał sobie sprawę ze znaczenia nauki oraz filozofii i teologii dla kultury narodu”⁵⁶. Mimo niesprzyjających okoliczności natury politycznej Wojtyła dokładał starań, aby podtrzymywać w Krakowie

⁵⁴ Por. np. J. J a g i e ł ł o, *Spojrzenie w przyszłość. Ks. Józefa Tischnera myślenie o pracy*, „Verbum Vitae” 2014, nr 25, s. 229.

⁵⁵ Wypowiedź w wywiadzie udzielonym Kamilowi Trombikowi (Kraków, 16 V 2017), *Historia Wydziału Filozoficznego PAT – wywiady*, Dziekanat Wydziału Filozoficznego 1/2017, płyta CD. Heller dodał przy tym, że Wojtyła zależało właśnie na tym, aby nowo powstający w Krakowie Wydział Filozoficzny przeciwdziałał niszczeniu i fałszowaniu tej kultury przez ideologów komunistycznych (tamże).

⁵⁶ Tamże.

tradycję poważnych badań filozoficznych, w które zaangażowani są również przedstawiciele nauk szczegółowych. Jego działania były stopniowe, choć konsekwentnie ukierunkowane na stworzenie w Krakowie nowego ośrodka akademickiego podejmującego prace badawcze w obszarze filozofii.

W realizacji tego celu Wojtyła podejmował szereg inicjatyw: dbał o zaplecze naukowo-dydaktyczne rozwijającej się jednostki akademickiej (w obrębie której zatrudniano, także dzięki działaniom Józefa Tischnera, wykładowców świeckich⁵⁷), zabiegał też o zapewnienie kwalifikacji stanowiących podstawę usamodzielnienia pracowników naukowych. Wspólnie z filozofami z PWT organizował coraz więcej spotkań z przedstawicielami nauki, literatury i sztuki, był również – obok Tischnera – pomysłodawcą filozoficznego Studium Myśli Współczesnej przy PWT, kierowanego do osób duchownych i świeckich⁵⁸. Wszystkie te działania, podejmowane przez Wojtyłę od drugiej połowy lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku, zbiegły się w czasie z szeregiem innych jego prac organizacyjnych, których zwieńczeniem była decyzja Kongregacji Wychowania Katolickiego, ustanawiająca w roku 1976 Papieski Wydział Filozoficzny w Krakowie. Choć ze względów politycznych realizacja postanowienia kongregacji została rozłożona w czasie, to jej szczęśliwe zwieńczenie nastąpiło kilka lat później, już po wyniesieniu kardynała Wojtyły na Stolicę Piotrową: 8 grudnia 1981 roku Jan Paweł II ogłosił motu proprio *Beata Hedvigis*, na mocy którego ustanowiono Papieską Akademię Teologiczną, składającą się z trzech wydziałów, w tym Wydziału Filozoficznego. Długi i złożony proces związany z powołaniem do życia nowego ośrodka naukowego dobiegł wówczas końca.

Przez cały ten czas Wojtyła dał się poznać jako filozof otwarty na nowe prądy intelektualne⁵⁹, akceptujący najnowsze zdobycze nauk i zachęcający do rozwijania badań na polu interdyscyplinarnym. Dostřegalne jest to zarówno w jego pracach filozoficznych, jak i w specyfice powołanego przezeń Wydziału Filozoficznego. Kształtowanie płaszczyzny wolności badań dla filozofów młodszej generacji (przykładem może być działalność Józefa Tischnera czy Michała Hellera i Józefa Życińskiego, którzy pragnęli rozwijać filozofię poza nurtem tomistycznym) można postrzegać jako śmiałą próbę unowocześnienia filozofii chrześcijańskiej⁶⁰.

⁵⁷ Już w latach siedemdziesiątych pracę na PWT podjęli między innymi Stanisław Grygiel i Karol Tarnowski.

⁵⁸ Działania podejmowane przez Wojtyłę były wyraźnie inspirowane nauczaniem Soboru Watykańskiego II, promującym dialog ze światem współczesnym i dowartościowującym rolę osób świeckich w Kościele.

⁵⁹ Dobrym tego przykładem była próba pogodzenia tomizmu z perspektywą fenomenologiczną na gruncie filozofii człowieka (zob. W o j t y ł a, *Osoba i czyn*).

⁶⁰ Zob. P o l a k, *Tradycja krakowskiej filozofii w nauce: między XIX a XXI wiekiem*; t e n ż e, *U źródeł krakowskiej filozofii przyrody*, „Studia z Filozofii Polskiej” 6(2011), s. 135-153.

Jeśli zgodzić się z przywołanymi na początku artykułu słowami Tischnera, że poprzez instytucje tworzy się również filozofię, to działając na rzecz Wydziału Filozoficznego PAT, Wojtyła sprzyjał rozwijaniu się w Krakowie oryginalnej filozofii chrześcijańskiej, której cechami szczególnymi są między innymi otwarcie na współczesne kierunki intelektualne, duch pluralizmu oraz wyraźnie zaakcentowana interdyscyplinarność badań. W obrębie obecnego Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie w dalszym ciągu rozwija się taki właśnie styl uprawiania filozofii. Od wielu lat stanowi on o specyfice tego ośrodka na akademickiej mapie Polski.

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAPHY

- Bukowski, Kazimierz, Tadeusz Gadacz, Jan Galarowicz, et al. "Rola Karola Wojtyły – Jana Pawła II w kształtowaniu się krakowskiego ośrodka filozoficznego." *Logos i Ethos* 4, no. 1 (1993): 289–301.
- Głombik, Czesław. *Początki neoscholastyki polskiej*. Katowice: Wydawnictwo UŚ, 1991.
- Heller, Michał. Interview by Kamil Trombik, Cracow, 16 May 2017. *Historia Wydziału Filozoficznego PAT – wywiady*. Dziekanat Wydziału Filozoficznego 1/2017, 2017, compact disc.
- Heller, Michał, and Janusz Mączka. "Krakowska filozofia przyrody w okresie międzywojennym." In *Krakowska filozofia przyrody w okresie międzywojennym*. Edited by Michał Heller, Janusz Mączka, Paweł Polak, and Małgorzata Szczerbińska-Polak. Tarnów: Wydawnictwo Biblos, 2007.
- . "Początki filozofii przyrody w Ośrodku Badań Interdyscyplinarnych w Krakowie." *Roczniki Filozoficzne* 54, no. 2 (2006): 49–62.
- Hołub, Grzegorz, Tadeusz Biesaga, Jarosław Merecki, and Marek Kostur. *Karol Wojtyła*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Ignatianum, 2019.
- Jagiello, Jarosław. "Spojrzenie w przyszłość: Ks. Józefa Tischnera myślenie o pracy." *Verbum Vitae*, no. 25 (2014): 227–58.
- Janik, Jerzy. "Nauka – religia – dzieje." *Tygodnik Powszechny*, no. 43 (1980): 3–4.
- Jan Paweł II. "Spotkanie z Papieską Akademią Teologiczną: Przemówienie Ojca Świętego." In *Jan Paweł II w Polsce: 1979, 1983, 1987; Przemówienia i homilie*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1989.
- Kubiś, Adam. "Papieska Akademia Teologiczna na tle ogólnej sytuacji nauki katolickiej w Polsce." *Biuletyn Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, no. 4 (1985–1986): 19–20.
- . "Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie (1954–1981)." In *Wysze szkolnictwo kościelne w Polsce: Wizja kardynała Karola Wojtyły i jej realizacja*. Edited by Jędrzej Majka. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 2002.

- . *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 2006.
- Kubiś, Adam, and Jan Szczurek. "Nowy etap (1397-1997)". In *Wydział Teologiczny w Krakowie 1397-1997: Księga jubileuszowa*. Edited by Stanisław Piech. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 1997.
- Markowski, Mieczysław. *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1397-1525*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 1996.
- Mączka, Janusz. "Historia filozofii w Polsce: Krakowska szkoła filozofii przyrody, nauk przyrodniczych i matematyki." In *Historia filozofii polskiej: Dokonania, poszukiwania, perspektywy*. Edited by Anna Dziedzic, Andrzej Kołakowski, Stanisław Pieróg, and Piotr Ziemiński. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper, 2007.
- Morawiec, Edmund. "Symposium filozoficzne poświęcone analizie punktu wyjścia kinetycznego i teleologicznego argumentu na istnienie Boga." *Studia Philosophiae Christianae* 4, no. 2 (1968): 225–70.
- . "Symposium filozoficzne poświęcone problemowi poznania." *Studia Philosophiae Christianae* 7, no. 1 (1971): 263–95.
- Pieronek, Tadeusz, ed. *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*. Vol. 1. *Przebieg prac synodalnych. Dokumenty Synodu*. Kraków: Wydawnictwo Kurii Metropolitalnej, 1985.
- Polak, Paweł. "Rola Stefana Z. Pawlickiego (1839-1916) w kształtowaniu się krakowskiego ośrodka filozofii przyrody." In *Oblicza filozofii w nauce*. Edited by Paweł Polak, Janusz Mączka, and Wojciech Grygiel. Kraków: Wydawnictwo Copernicus Center Press, 2017.
- . "Tradycja krakowskiej filozofii w nauce: między XIX a XXI wiekiem." In *40 lat filozofii w uczelni papieskiej w Krakowie*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UPJPII, 2018.
- . "U źródeł krakowskiej filozofii przyrody." *Studia z Filozofii Polskiej* 6 (2011): 135–53.
- Snow, Percy Charles. *Dwie kultury*. Translated by Tadeusz Baszniak. Warszawa: Prószyński i S-ka, 1991.
- Studium Myśli Współczesnej. "Romantyzm – katolicyzm – Zbigniew Krasiński," a symposium, 14–15 June 1974. *Znak* 26, no. 10 (244) (1974): 1239–322.
- Tomczak, Andrzej. *Od wyprawy górskiej do seminarium naukowego: Przyczynek do biografii Karola Wojtyły – Jana Pawła II*. Toruń: Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela, 1999.
- Tomizm polski: 1879-1918; Słownik filozofów*, s.v. "Stefan Pawlicki (1839-1916)" (by Mirosław Mylik). Edited by Bożena Listkowska and Artur Andrzejuk. Radzymin: Wydawnictwo Von Borowiecky, 2014.
- Trombik, Kamil. "Jak rodziła się filozofia na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie? Zarys historyczny do roku 1991." In *40 lat filozofii w uczelni papieskiej w Krakowie*. Edited by Jarosław Jagiełło. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UPJPII, 2018.

- . *Koncepcje filozofii przyrody w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w latach 1978-1993: Studium historyczno-filozoficzne*. Kraków: Wydawnictwo Scriptum, 2021.
- . "The Origin and Development of the Center For Interdisciplinary Studies: A Historical Outline by 1993." *Zagadnienia Filozoficzne w Nauce*, no. 66 (2019): 271–95.
- Truchlińska, Bogumiła. *Od Witelona do Karola Wojtyły: Z dziejów polskiej aksjologii i filozofii kultury*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2016.
- Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. "Artykuł ks. prof. T. Wojciechowskiego niedopuszczony do druku w *Analecta Cracoviensia* w 1971 r." In *Sprawozdania*, file PWT-0324. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Dziennik zajęć (Studium Myśli Współczesnej)," file PWT-4300. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Informacja ks. J. Tischnera o Przywydziałowym Studium Myśli Współczesnej PWT (Kraków, 9.10.1974). In *Informacje 1973-1979 (Studium Myśli Współczesnej)*, file PWT-012. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "List Kardynała Karola Wojtyły do Księdza Józefa Tischnera z dnia 20 lutego 1974 roku." In *Dydaktyka i wychowanie: Założenia organizacyjno-programowe [1974, 1979, 1987-1989]*, file WT-40. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Notatka ze spotkania u Księdza Kardynała w sprawie Papieskiego Wydziału Filozoficznego dnia 4.04.1977 roku." In *Podstawy prawne*, file WF-010. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 12.02.1964." In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 1. 25.06.1963 – 5. 04. 1968, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 9.12.1966 roku." In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 1. 25.06.1963 – 5. 04. 1968, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 7.11.1968 roku." In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 2. 10.06.1968 – 25.06.1974, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 5.12.1969 roku." In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 2. 10.06.1968 – 25.06.1974, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 18.05.1973 r." In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 2. 10.06.1968 – 25.06.1974, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . "Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 8.06.1973 roku. In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 2. 10.06.1968 – 25.06.1974, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

- . “Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 14.11.1975.” In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 3. 3.10.1974 – 24.06.1977, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . “Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 25.02.1976.” In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 3. 3.10.1974 – 24.06.1977, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . “Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 4.10.1977.” In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 4. 4.10.1977 – 23.01.1981, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . *Protokół z posiedzenia Rady Wydziału w dniu 14.11.1980*, w: *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 4. Vol. 4. 4.10.1977 – 23.01.1981, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . “Sprawozdania z działalności PWT 1972/1973-1976/1977.” In *Sprawozdania*, file PWT-0324. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . “Sprawozdanie z dnia 17.04.1975 r.” In *Sprawozdania (Studium Myśli Współczesnej)*, file PWT-0323. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . “Tekst przemówienia Ojca św. Jana Pawła II w czasie spotkania z Radą Papieskiego Wydziału Teologicznego dnia 9.06.1979 r.” In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 4. 4.10.1977 – 23.01.1981, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . “Załącznik do protokołu z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 21 czerwca 1969 roku.” In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 2. 10.06.1968 – 25.06.1974, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . “Załącznik nr 1 do protokołu z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 31.01.1970 roku.” In *Protokoły z posiedzeń Rad Wydziału*. Vol. 2. 10.06.1968 – 25.06.1974, file PWT-0022. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- . “Zawiadomienie o Przywydziałowym Studium Myśli Współczesnej PWT, kierowane do duchownych i osób świeckich (Kraków, 1.10.1974).” In *Programy-propozycje 1973-1983 (Studium Myśli Współczesnej)*, file PWT-400. Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- Wojtyła, Karol. “Miłość i odpowiedzialność.” *Znak* 12, no. 5 (71) (1960): 561–614.
- . “Ocena możliwości zbudowania etyki chrześcijańskiej przy założeniach systemu Maxa Schelera.” In Wojtyła, *Zagadnienie podmiotu moralności*. Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL, 1991.
- . *Osoba i czyn*. Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1969.
- Życiński, Józef. “Kartki z prehistorii OBI.” *Zagadnienia Filozoficzne w Nauce*, no. 25 (1999): 8–12.

ABSTRAKT / ABSTRACT

Kamil TROMBIK – Stworzyć płaszczyznę wolności myśli. Wkład Karola Wojtyły w powstanie Wydziału Filozoficznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie
DOI 10.12887/35-2022-1-137-15

Karol Wojtyła związany był z krakowskim środowiskiem filozoficznym od początku swojej ścieżki akademickiej. Po roku 1954, gdy lokalny Wydział Teologiczny został usunięty z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wojtyła zaangażował się w podtrzymywanie i rozwijanie intelektualnych tradycji w Krakowie. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych zainicjował szereg przedsięwzięć o charakterze naukowym, a także działał na rzecz rozwijania i integracji krakowskiego środowiska akademickiego w obrębie dawnego Wydziału Teologicznego UJ, który stał się z czasem samodzielną, autonomiczną jednostką badawczo-dydaktyczną. Efektem tej wieloaspektowej działalności była między innymi decyzja Kongregacji Wychowania Katolickiego z roku 1976 o powołaniu Papieskiego Wydziału Filozoficznego w Krakowie, przypieczętowana w roku 1981 motu proprio *Beata Hedvigis*. W artykule skupiam się na omówieniu różnych form działalności Karola Wojtyły, które sprzyjały rozwijaniu filozofii chrześcijańskiej w Krakowie i przyczyniły się do powstania Instytutu Filozofii przy Papieskim Wydziale Teologicznym, a następnie Wydziału Filozoficznego Papieskiej Akademii Teologicznej.

Słowa kluczowe: Karol Wojtyła, Jan Paweł II, Papieska Akademia Teologiczna, historia filozofii polskiej, filozofia polska

Kontakt: Katedra Historii i Filozofii Nauki, Wydział Filozoficzny, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, ul. Kanonicza 9/203, 31-002 Kraków
E-mail: kamil.trombik@upjp2.edu.pl
Tel. 12 8898608
https://usosweb.upjp2.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/osoby/pokazOsobe&os_id=22057

Kamil TROMBIK, Creating a Platform for the Freedom of Thought: On Karol Wojtyła's Contribution to the Establishment of the Faculty of Philosophy at the Pontifical Academy of Theology in Cracow

DOI 10.12887/35-2022-1-137-15

Karol Wojtyła was a member of the philosophical milieu of Cracow from the beginning of his academic carrier. After 1954, when the Faculty of Theology was removed from the Jagiellonian University, he became involved in maintaining and developing the intellectual life and traditions of Cracow. He initiated a number of research projects in the 1960s and 1970s, and he also promoted the development and integration of the academic community of Cracow within the former Faculty of Theology of the Jagiellonian University, which then became

an independent and autonomous research and didactic unit. The result of that multifaceted activity was, among others, the decision of the Congregation for Catholic Education, in 1976, to establish the Pontifical Faculty of Philosophy in Cracow, sealed, in 1981, with the *motu proprio Beata Hedvigis*. In this article, I focus on the various forms of Karol Wojtyła's activity which resulted in a dynamic development of Christian philosophy in Cracow and contributed to the establishment of the Institute of Philosophy at the Pontifical Faculty of Theology which later evolved into the Faculty of Philosophy at the Pontifical Academy of Theology in Cracow, the academic institution known today as the Pontifical University of John Paul II.

Keywords: Karol Wojtyła, John Paul II, The Pontifical Academy of Theology in Cracow, the history of Polish philosophy, Polish philosophy

Contact: Katedra Historii i Filozofii Nauki, Wydział Filozoficzny, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, ul. Kanonicza 9/203, 31-002 Cracow, Poland

E-mail: kamil.trombik@upjp2.edu.pl

Phone: +48 12 8898608

https://usosweb.upjp2.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/osoby/pokazOsobe&os_id=22057